

УВОД

Корупция! Корупцията отрежда първото място на България като най-корумпираната страна в целия Европейски съюз! Съществуват редица причини за отделяне на такова внимание на корупцията в обществото както от гражданите, така и от Европейската комисия по Механизма за сътрудничество и проверка, на който са подложени България и Румъния от приемането им в Евросъюза.

Поредица от елементи с антикорупционен потенциал бяха въведени в социалната практика чрез непрекъснато обявяваните реформи в различните отрасли и в общата стратегия на всяко правителство, както и в редица новоприети закони и нормативни актове. Анализирайки постигнатото до момента в противодействието на корупцията, не може да се твърди, че борбата с политическата корупция по върховете е вследствие на вътрешната убеденост на правителствата и политическите партии. Напротив, този приоритет е наложен от Брюксел, както се твърди в мониторинговите доклади на Европейската комисия. Машината за размиване на отговорността по високите етажи е добре смазана, което отговаря на въпроса защо там няма осъдени. Създава се усещането, че въпреки силния антикорупционен патос на правителствата България продължава да няма ясна и обществено одобрена дългосрочна визия за борбата с корупцията. Корупцията не е само проблем на българското общество. Тя е явление, което е присъщо на всяко едно общество, но е с различни мащаби и изисква различни мерки за ефективно противодействие. По тези съображения в първа и втора тема са разгледани международните и националните антикорупционни органи. Целта е да се направи обзор на механизмите, които всяка година оценяват размерите на корупцията по света в Европейския съюз и в България. Според тези оценки всички правителства през последните 17 години опре-

деляха целите като обективни и изпълними, но резултатите продължават да са все по-укорими и негативни. Правителствените стратегии залагаха предимно на *засилване ролята на съществуващите и създаване на нови институции с контролни и наблюдаващи функции*. Явното засилване ролята на институциите без инструментариум за носене на отговорност не поражда положителни резултати, както и създаването на нови антикорупционни институции, ако те са лишени от разследващи и оперативни функции на терен.

Най-критикуваната институция е съдебната система с неефективните ѝ реформи, защото корупцията не е продукт на демокрацията, а на липсата на норми за носене на отговорност от магистратите дори когато България е осъдена от Европейския съд по правата на човека. Постигнатите реформи с разделението на ВСС на две колегии доведоха до създаване на две комисии по професионална етика към отделните колегии – съдийска и прокурорска, но с това изчезна тяхното задължение да водят боба с корупцията в съдебната система. Наивно е да се приеме, че само с етика може да се стопира корупцията в която и да е институция. Това не означава, че етичните ценности не са мярка за превенция на корупцията. Поради тази причина в две последователни теми са изследвани международните и националните етични кодекси.

Въпреки препоръките на Европейската комисия народните представители от нито един парламент не приеха свой етичен кодекс. Задължението да се декларира имотното състояние и конфликтът на интереси, е едно добро начало, което претърпя метаморфоза с действието на офшорките и регистрирането на имоти на лица, които са извън кръга на семейството. Безспорно е, че Комисията ще има резултат само по отношение на магистратите, които не са подали декларациите в срок.

Все по-често гражданите твърдят, че липсва справедливост при прилагането на законодателството, при административното обслужване, при контрола на монополите, което е в основа-

та последната, шеста тема изцяло да бъде посветена на етичната ценност "справедливост". Реален ефект може да има само когато справедливостта и нейните взаимодействия с другите добродетели и правото бъдат изследвани по-всеобхватно. Както пише Блез Паскал: *"Справедливостта е безпомощна без силата. Силата е тиранична без справедливостта. Неподкрепена от сила, справедливостта е изложена на противодействие. Затова справедливостта и силата трябва да се обединят. Ако справедливостта може да бъде оспорена, то силата е очевидна и неопровержима. И така неспособни да дадат сила на правото, хората са дали право на силата"*. Основна пречка пред правото е изключването на понятието справедливост, въпреки че връзката между правото и справедливостта е безспорна. Макар да липсват единна дефиниция и точно очертани граници, справедливостта е важна характеристика в юридическата дейност и във вярата на хората в съдебната система.

От икономическа гледна точка разпространението на корупцията се подчинява на класическите пазарни принципи. По-голямото търсене и ограниченото предлагане индуцират и по-голяма корупция. Моделирането на корупционното поведение в своята цялост е подвластно на етичните ценности, които се съдържат в международните и националните етични кодекси, представляващи механизма за превенция на корупцията.